Asia C-572/21

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

16.9.2021

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Högsta domstolen (Ruotsi)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

14.9.2021

Valittaja:

CC

Vastapuoli:

VO

C-572/21 -1

PÖYTÄKIRJA [– –]

[– –]

14.9.2021

[– –]

ASIANOSAISET

Valittaja

CC

[– –]

Vastapuoli

VO

TYÖASIAKIRJA

[– –]

ASIA

Lapsen huolto jne.

RATKAISU, JOHON HAETAAN MUUTOSTA

Hovrätten över Skåne och Blekingen (Skånen ja Blekingen hovioikeus) ratkaisu 11.11.2020 [– –]

Högsta domstolen (korkein oikeus), joka on antanut asianosaisille tilaisuuden lausua alustavasti muotoillusta kysymyksestä, on tehnyt seuraavan

VÄLIPÄÄTÖKSEN

Högsta domstolen päättää esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle tämän pöytäkirjan liitteestä A ilmenevän ennakkoratkaisupyynnön.

Högsta domstolen lykkää asian käsittelyä siihen saakka, kunnes unionin tuomioistuin on antanut ratkaisunsa.

[– –]

LIITE A

PÖYTÄKIRJA

[– –]

ENNAKKORATKAISUPYYNTÖ

Asian tausta

1 CC:llä ja VO:lla on yhteinen poika M, joka on syntynyt vuonna 2011. CC on ollut yksin M:n huoltaja tämän syntymästä lähtien. M asui Ruotsissa lokakuuhun 2019 saakka, jolloin hän aloitti opiskelun sisäoppilaitoksessa Venäjällä.

2 VO toimitti 13.12.2019 haastehakemuksen haasteen antamiseksi CC:lle. VO vaati muun muassa, että M:n huolto uskottaisiin yksin hänelle. Toissijaisesti VO vaati, että M:n huolto uskottaisiin hänelle ja CC:lle yhteisesti ja että poika asuisi vakituisesti hänen luonaan. Vaatimusten yhteydessä vaadittiin myös väliaikaisia toimenpiteitä.

3 CC kiisti vaatimukset. Hän puolestaan vaati ensisijaisesti, että hän saisi jatkaa yksin M:n huoltajana, ja toissijaisesti, että pojan huolto uskottaisiin hänelle ja VO:lle yhteisesti. Vaatimusten yhteydessä vaadittiin myös väliaikaisia toimenpiteitä.

TYÖASIAKIRJA

4 Lisäksi CC vaati, että tingsrätten (käräjäoikeus) jättäisi VO:n kanteen tutkimatta siltä osin kuin se koskee huoltoa ja asumista. CC perusteli tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksensa sillä, että M:n asuinpaikka on Venäjällä ja että Ruotsin tuomioistuimilla ei näin ollen ole toimivaltaa tutkia vanhempainvastuuta koskevia kysymyksiä M:n osalta. CC:n mukaan M sai asuinpaikan Venäjällä lokakuussa 2019. CC:n mukaan M on joka tapauksessa sittemmin saanut asuinpaikan Venäjällä.

5 VO kiisti CC:n esittämän tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksen. VO esitti perusteluksi sen, että M:n asuinpaikka on edelleen Ruotsissa ja että tällä oli joka tapauksessa asuinpaikka Ruotsissa asian vireillepanoajankohtana.

Toimivallan tutkiminen tingsrättenissä ja hovrättenissä

6 Tingsrätten otti aluksi kantaa siihen, oliko tuomioistuimen toimivalta tutkittava Bryssel II -asetuksen[1] vai vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen[2] mukaisesti.

7 Tingsrätten totesi, että Bryssel II - asetuksen 61 artiklan mukaan kyseinen asetus on ensisijainen yleissopimukseen nähden, jos kyseessä olevan lapsen asuinpaikka on jossakin unionin jäsenvaltiossa. Tingsrättenin mukaan kyseistä säännöstä sovellettaessa lähtökohdaksi on otettava se, missä lapsen asuinpaikka oli asian vireillepanoajankohtana.

8 Tingsrätten katsoi edellä mainitun lähtökohdan ja sen, että M:n ei katsottu saaneen asuinpaikkaa Venäjällä asian vireillepanoajankohtana, perusteella, että toimivaltaa koskeva kysymys oli tutkittava Bryssel II -asetuksen mukaisesti ja että kyseisen asetuksen 8 artiklan 1 kohdan nojalla Ruotsin tuomioistuimilla oli toimivalta ratkaista asia. Näin ollen CC:n esittämä tutkimatta jättämistä koskevan vaatimus hylättiin.

9 Hovrätten (hovioikeus) pysytti tingsrättenin ratkaisun, jonka mukaan Ruotsin tuomioistuimet ovat toimivaltaisia Bryssel II -asetuksen 8 artiklan 1 kohdan nojalla.

Väliaikaisia toimenpiteitä koskevien vaatimusten tutkiminen tingsrättenissä ja hovrättenissä

10 Tingsrätten määräsi väliaikaisena toimenpiteenä M:n huollon yksin VO:lle. Hovrätten kumosi kyseisen ratkaisun. Näin ollen M:n huolto on yksin CC:llä. Asia on vireillä tingsrättenissä.

[1] Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annettu neuvoston asetus (EY) N:o 2201/2003.

[2] Toimivallasta, sovellettavasta laista, tunnustamisesta, täytäntöönpanosta ja yhteistyöstä vanhempainvastuuta ja lastensuojelutoimenpiteitä koskevissa asioissa Haagissa 19.10.1996 tehty yleissopimus.

TYÖASIAKIRJA

Asian käsittely Högsta domstolenissa

11 CC on pyytänyt Högsta domstolenilta valituslupaa ja vaatinut, että VO:n nostama kanne jätetään tutkimatta siltä osin kuin se koskee huoltoa ja asumista. CC:n mukaan toimivaltaa koskeva kysymys on tutkittava Haagin yleissopimuksen mukaisesti, mistä seuraa, että Ruotsin tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa ratkaista asiaa. CC on ilmoittanut nostaneensa kanteen venäläisessä tuomioistuimessa, joka totesi 20.11.2020 olevansa toimivaltainen tutkimaan kaikki vanhempainvastuuta koskevat kysymykset M:n osalta.

12 CC on pyytänyt Högsta domstolenia esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön Bryssel II -asetuksen 61 artiklan tulkinnasta.

13 VO pysyy kannassaan asuinpaikkaa koskevassa kysymyksessä ja katsoo, että on ensiarvoisen tärkeää, että vireillä oleva huoltajuuskiista saatetaan pikaisesti päätökseen.

14 Högsta domstolen ei ole vielä ottanut kantaa siihen, myönnetäänkö asiassa valituslupa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Bryssel II -asetus

15 Bryssel II -asetuksen 8 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa. Asetuksen 16 artiklan mukaan asian katsotaan tulleen vireille tavallisessa tapauksessa ajankohtana, jona haastehakemus jätetään tuomioistuimeen.

16 Kyseisen asetuksen 8 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa noudatetaan perpetuatio fori -periaatetta. Tämä merkitsee sitä, että kun asia on pantu vireille toimivaltaisessa tuomioistuimessa, tämä tuomioistuin säilyttää toimivaltansa, vaikka lapsi saisi asuinpaikan toisessa jäsenvaltiossa tuomioistuinmenettelyn aikana. [– –]

17 Bryssel II -asetuksen ja Haagin yleissopimuksen välisestä suhteesta säädetään kyseisen asetuksen 61 artiklassa. Siinä säädetään, että asetus on ensisijainen yleissopimukseen nähden muun muassa siinä tapauksessa, että kyseessä olevan lapsen asuinpaikka on jäsenvaltion alueella.

Haagin yleissopimus

18 Haagin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kappaleen mukaan sen sopimusvaltion oikeus- tai hallintoviranomaiset, jossa lapsella on asuinpaikka, ovat toimivaltaisia ryhtymään toimenpiteisiin lapsen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi. Yleissopimuksen 5 artiklan 2 kappaleen mukaan pääsääntönä on, että jos lapsen asuinpaikka siirtyy toiseen sopimusvaltioon, toimivaltaisia viranomaisia ovat uuden asuinpaikkavaltion viranomaiset.

TYÖASIAKIRJA

19 Toisin kuin silloin, kun on kyse Bryssel II -asetuksesta, Haagin yleissopimusta sovellettaessa ei sovelleta perpetuatio fori -periaatetta. Jos lapsen asuinpaikka siirtyy toiseen sopimusvaltioon, ei ensimmäinen sopimusvaltio ole siis enää toimivaltainen. [– –]

Ennakkoratkaisupyynnön tarve

20 Sekä tingsrätten että hovrätten katsoivat, että M:n asuinpaikka oli Ruotsissa silloin, kun asia pantiin vireille tingsrättenissä, ja että Ruotsin tuomioistuimilla oli siten toimivalta tutkia asia Bryssel II -asetuksen 8 artiklan 1 kohdan nojalla. Tämän jälkeen M:n siteet Venäjään ovat vahvistuneet ja venäläinen tuomioistuin on katsonut olevansa toimivaltainen tutkimaan Venäjällä vireille pannun asian.

21 Tätä taustaa vasten merkitystä saattaa olla sillä, sovelletaanko perpetuatio fori -periaatetta nyt käsiteltävässä asiassa. Se, että kyseistä periaatetta sovelletaan suhteessa muihin jäsenvaltioihin, merkitsee sitä, että sillä, saako lapsi tuomioistuinmenettelyn aikana asuinpaikan toisessa jäsenvaltiossa, ei ole merkitystä Ruotsin tuomioistuinten toimivallan kannalta (vrt. edellä 16 kohta). Kysymys koskee sitä, sovelletaanko Bryssel II -asetuksen 8 artiklan 1 kohtaa samalla tavalla, jos lapsen asuinpaikka siirtyy tuomioistuinmenettelyn aikana Haagin yleissopimuksen sopimuspuolena olevaan kolmanteen valtioon.

22 Asiassa nousee myös esiin kysymyksiä Bryssel II -asetuksen 61 artiklan tulkinnasta. Kyseisestä artiklasta seuraa, että asetus on ensisijainen Haagin yleissopimukseen nähden, kun lapsen asuinpaikka on jäsenvaltion alueella, kuten edellä on jo todettu. Artiklasta ei kuitenkaan ilmene, mikä ajankohta on otettava lähtökohdaksi määritettäessä lapsen asuinpaikkaa (vrt. mitä edellä on esitetty vastaavasta kysymyksestä 8 artiklan 1 kohtaa sovellettaessa). Artiklasta ei myöskään ilmene, koskeeko se ainoastaan jäsenvaltioiden välisiä suhteita vai onko sen soveltamisala laajempi (vrt. Bryssel II -asetuksen 60 artikla).

23 Nyt kyseessä olevia kysymyksiä on tarkasteltu jäsenvaltioissa kansallisissa tuomioistuimissa. Cour de cassation (Ranskan ylin tuomioistuin) katsoi eräässä tuomiossaan, että ranskalainen tuomioistuin menetti toimivaltansa, kun asiassa kyseessä olevien lasten asuinpaikka siirtyi Ranskasta Sveitsiin tuomioistuinmenettelyn aikana (ks. tuomio nro 557, 30.9.2020, 19-14.761, Cour de cassation, ensimmäinen siviilijaosto, FR:CCASS:2020:C100557). Saksalaiset tuomioistuimet ovat arvioineet kysymyksiä samankaltaisesti (ks. esim. Oberlandesgericht Frankfurt am Main (osavaltion ylioikeus, Frankfurt am Main, Saksa), 5.11.2019, 8 UF 152/19, DE:OLGHE:2019:1105.8UF152.19.00; Saarländisches Oberlandesgericht (osavaltion ylioikeus, Saarland, Saksa), 26.8.2015, 9 UF 59/15, DE:OLGSL:2015:0826:9UF59.15.0A; Kammergericht Berlin (osavaltion ylioikeus, Berliini, Saksa), 2.3.2015, 3 UF 156/14 ja Oberlandesgericht Karlsruhe (osavaltion ylioikeus, Karlsruhe, Saksa), 12.11.2013, 5 UF 140/11).

TYÖASIAKIRJA

24 Oikeuskirjallisuudessa on esitetty eriäviä näkemyksiä siitä, miten Bryssel II -asetuksen 8 artiklan 1 kohtaa ja 61 artiklaa on tulkittava nyt kyseessä olevissa olosuhteissa. Jotkut kirjoittajat katsovat, että perpetuatio fori -periaatetta sovelletaan myös tilanteessa, jossa asuinpaikka siirtyy Haagin yleissopimuksen sopimuspuolena olevaan kolmanteen valtioon (ks. esim. Richard Blauwhoff ja Lisette Frohn i Vesna Lazic (toim.), Regulation Brussels II bis Guide for Application, 2018, s. 86 ja sitä seuraavat sivut, sekä Thalia Kruger ja Liselot Samyn, ”Brussels II bis: successes and suggested improvements”, Journal of Private International Law, 2016, s. 153). Toisten kirjoittajien mukaan Bryssel II -asetus ei ole ensisijainen Haagin yleissopimukseen nähden, jos lapsi saa asuinpaikan kyseisen yleissopimuksen sopimuspuolena olevassa kolmannessa valtiossa (ks. esim. T.M. de Boer, ”What we should not expect from a recast of the Brussels II bis regulation”, Nederlands Intemationaal Privaatrecht, 2015, s. 15 ja sitä seuraavat sivut, sekä Ulrich Magnus ja Peter Mankowski (toim.) ”European Commentaries on Private International Law”, nide IV, Brussels II bis Regulation, 2017, 61 artikla, 2 kohta).

25 Näin ollen ei voida katsoa, että on selvää tai selvitetty, säilyttääkö jäsenvaltion tuomioistuin toimivaltansa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka siirtyy Haagin yleissopimuksen sopimuspuolena olevaan kolmanteen valtioon sen jälkeen, kun asia on pantu vireille jäsenvaltion tuomioistuimessa mutta ennen asian ratkaisemista.

Ennakkoratkaisupyyntö

26 Högsta domstolen pyytää unionin tuomioistuinta vastaamaan seuraavaan ennakkoratkaisukysymykseen:

> Onko jäsenvaltion tuomioistuin edelleen toimivaltainen Bryssel II -asetuksen 8 artiklan 1 kohdan nojalla, jos asiassa kyseessä olevan lapsen asuinpaikka siirtyy tuomioistuinmenettelyn aikana jäsenvaltiosta vuoden 1996 Haagin yleissopimuksen sopimuspuolena olevaan kolmanteen valtioon (vrt. asetuksen 61 artikla)?

Nopeutettua menettelyä koskeva pyyntö

27 Asiassa on kyse vuonna 2011 syntyneen pojan huoltoa ja asumista koskevista kysymyksistä. Asia pantiin vireille joulukuussa 2019. Toimivaltaa koskeva kysymys olisi ratkaistava mahdollisimman pian. Högsta domstolen pyytää näin ollen, että ennakkoratkaisupyyntö käsitellään nopeutetussa menettelyssä (työjärjestyksen 105 artikla).

TYÖASIAKIRJA